

ÄR DET SÅ HÄR VÅR

Olle Bengtzon anklagar:

MÄNNISKOR STAPELVARA!

* Bygger vi klokt och riktigt? Den frågan har länge varit brännande. Expressens byggnads- och stadsplanereporter Olle Bengtzon gör här ett temperamentsfullt inlägg, där han sammanfattar sitt personliga ställningstagande i principfrågorna. Representanter för Stockholms stad och grannkommunerna framlägger samtidigt sina synpunkter och motiveringar. *

75 000 nya bostäder utlovar aktionsprogrammet för Stor-Stockholm under de närmaste fem åren. Det innebär en välbehövlig ökning av byggandet.

Lika viktigt som antalet är vad för slags bostäder som byggs. På den punkten ger aktionsprogrammet inget besked.

Det ensidiga kvantitetsstänkandet som präglar aktionsprogrammet är oroande. Det är inte endast fråga om att skaffa ett visst antal bostadslösa nödortfäst tag över huvudet, utan att skapa en stadsmiljö som under generationer framåt skänker invånarna mänsklig trivsel.

Med stigande standard och mera fritid ökar kvalitetskraven — inte minst vad det gäller bostadens yta och miljö. Stadsbyggnad har inte hållit takt med välfärdsutvecklingen. Tvärtom försämrar stadsmiljön genom hård exploatering och dålig planering — både inom Stor-Stockholm och på andra håll.

Bostadskonsumenterna börjar reagera på bred front. De växande höghusen har kommit värst i blåsväder — fast det sannerligen inte saknas exempel på dåligt planerade bostadsområden även med andra typer.

* Panikbyggen

Debatten om miljön är livligare än nånsin, och aldrig förr har allmänhetens intresse för god bostad varit större. Ändå är kvaliteten i sjunkande. Atminstone inom Stockholmsregionen drivs byggandet i ren panik — till synes helt utan målsättning. Fast ibland frestas man undra om det ändå inte finns en målsättning — nämligen att pressa så många skattekröner som möjligt ur varje kvadratkilometer. Med minsta möjliga samhällsliga insats.

Sådana katterska tankar styrks av det som byggs och planeras runt Stor-Stockholm: 17-våningars med över 100 familjer per trapphus i Täby, Solnas vildvuxna höghusguck, bergskläddarna mastodonthus längs Värmdövägen genom Nacka och högt strövande kolosser i Huddinges yttersta utkant.

Tendensen är lika genomgående som skrämmande. Det är en tydlig strävan att punktvist och utan samband klumpa ihop bebyggelsen för att till bostadslösa utnyttja redan existerande eller målt utbyggd samhällsservice med vägar, ledningar, skolor etc.

Husen växer i höjd och bredd. Det blir dåligt sortat både för bilplatser och barnens lek. Människorna tycks uteslutande betraktas som inkomstbringande stapelvara.

Stadslandskapet förgrovas och förfulas i planlöst kaos. Inom Stor-Stockholm ökas splittringen och snedvridningen genom ständigt slagsmål över godtyckligt dragna kommungränser om de bästa skatteobjekten.

* Tomtjobberi

Åtekliga kommuner, inte bara i Stockholmsstrakten, ägnar sig åt hänsynslöst tomtjobberi. De köper in stora områden och driver igenom stadsplaner med hårdast möjliga exploatering för att pressa ut högt pris, när marken prånglas ut bland hugade spekulanter.

Tuffa kommunalmän skryter gärna med vilka goda affärer de gör åt sina kommuner. Men de glömmar tala om att de själva affärerna sker på bekostnad av blivande inbyggare, som med högt pris för en trivselaktig bostadsvärdens ensamma får betala både gamla och försäkra synder. Aldre invånare i växande samhällen ökar förtrycket på nyinflyttade.

Kortskiktigt skattestänkande kommer framtidssynen och dövar eventuellt känsla för rättvis fördelning. Ingen lyssnar till ständigt upprepade varningar att en undermålig stadsmiljö av det slag som nyskapas i dag på längre sikt är ekonomiskt dövt.

Annars saknas ingalunda åskådningsexempel. Världen runt om — minst i USA — finns det gott om relativt nybyggda områden med dålig planering, där bostäder står tomma eller blivit sociala peshärdar. Men det ingår tydligen inte i studieprogrammet vid de många kommunala utlandsresorna till gamla och nya världen.

Även Sverige kan bjuda rikt studie-material. Det räcker mer än väl *

med att lyssna till fastlighetsförvaltarens klagokör över förstörelse, nedbussning och gångbildning i de nya mastodonthus som sprids ut i skogarna runt både större och mindre städer. Läkarna, inte minst psykiaterna, kan också bidra med vittnesmål om ödesdigra verkningar av en allt omänskligare stadsmiljö.

Det är dock faktorer som är svåra att omsätta i kalla siffror, och därför överläts åt sociologer och andra att pyssla med. Begreppet mänsklig trivsel ingår inte i de kommunal-ekonomiska kalkylerna.

Lika lite hänsyn har hittills tagits till det växande misnöjet som återspeglas i radio, press och lokala opinionsmöten. Under årtiondens bostadsbrist har man vant sig vid att inte behöva bry sig om konsumenternas önskuvar.

På sina håll ute i landet, där trycket lättast kan man märka en tydlig omsvängning mot en konsumentvänligare attityd. Men inom Stor-Stockholm är marknaden långt ifrån mättad och kommunerna kan fortsätta utresningen med allt hårdare exploatering — ett kortskiktigt och egoistiskt kvantitetsbyggande under hänvisning till trycket från bostadsbristen.

Planerare och arkitekter effektuerar beslut om kommunala och enskilda beställningar på stadsdelar och hus som aldrig kan bjuda acceptabel miljö. Utan hörbara protester ritas de mot bättre kunnande.

Byggnadsområdes ritningar till en tvåvånings villakoloss. Men de skyddar sig att sälja sina sämsta produkter — väl medvetna om framtida sociala och ekonomiska risker. Om nybyggena inte kan överlätas i bostadsrättsform på bostadslösa utan annat val står vanligen de allmännyttiga och kooperativa bostadsföretag i kö som köpare. Ombudsmän och kommunvalda styrelseledamöter känner lika lite personligt ansvar för trivsel och framtida ekonomi som beslutande stadsplanmyndigheter.

* Farlig tävlan

Grannkommuner runt Stockholm förmånen tävla om att genom allt hårdare exploatering suga ut tomtmarken. Resultaten är redan förskräckande.

Stockholms stad har hittills förskräckats från sådan rodförvit med mark även om stadsplanestandarden gradvis försämrats i nyare ytterområden, i och med att den byggbara marken börjar ta slut tycks dock Stockholms bostadsansvariga gripas av panik och söker till det yttersta *

pressa de kvarvarande bitarna innan för stadsgränsen, som tydligen fortfarande betraktas som en kinesisk mur.

Aktuellt exempel är det gamla torpet Lugnet intill T-banan mellan Hökarängen och Farsta. Området, som delvis varit reserverat för park, har föreslagits utnyttjat med mycket intensiv bebyggelse som ger en privat omstapelant flersidig utnyttjning.

Flerfärdigt invånare skulle få mer än 500 m till T-banestation. Närmaste skola ligger 800 m bort. 10-vånings punkthus är utstakade i en mörk dalgång med T-banan i höjd med tredje våningen.

Lokala protester på bred front har framtvingat en mindre justering. Ändå kvarstår kritikernas uppfattning att ett bostadsområde med så allvarliga brister — som ingen ansvarig förnekare — medför allvarliga risker att snabbt förslummas.

Stormen kring Lugnet bör tjäna som ett observandum. Den visar att konsumenternas önskuvar inte kan konchleras. De bostadsökande finner sig inte längre i att behandlas som stapelvara.

Långt viktigare än klumpasiffror på byggkapaciteten är att de ansvariga för bostadsförsörjningen presenterar en målsättning för hela Stor-Stockholms utbyggnad som garanterar invånarna goda bostäder i en trivsam och tidsenlig stadsmiljö. Det saknas i dagens panikbyggande runt Stockholm.

HÄR SVARAR de ansvariga på Expressens FRÅGA

Joakim Garpe, Stor-Stockholms-borgarråd:

JAG VÄGRAR SKÄMMAS

historiska misslag, nämligen bort-säljandet av stadernas mark.

Olle Bengtzon påstår också att stadsplanestandarden gradvis försämrats i Stockholms nyare ytterområden. Jag påstår motsatsen och åberopar bla Södra. Alla intresserade vet varför köpet av denna egendom tog så lång tid. Schematiskt var skillnaden mellan parterna ständpunkt i prisfrågan lika med skillnaden mellan 60 000 och 30 000 människor. Nu blir det 30 000. Jag vägrar att skämmas.

Om denna linje har det rätt en hög grad av enighet i byggnadsnämnd och stadsfullmäktige. Trots bostadsbristen har vi vägrat att offra åt ett panikbyggande.

På rak arm minns jag bara en på- niktning inom Stockholms stadsplanefrågor, nämligen herr Gunnar Dalgrens reservation för folktoppariga Stockholmsstrakten. Och får jag fråga om det i den här världsdelen slutet att inte bebyggas Skarpnäcksfästet. Efter Olle Bengtzons artikel är *

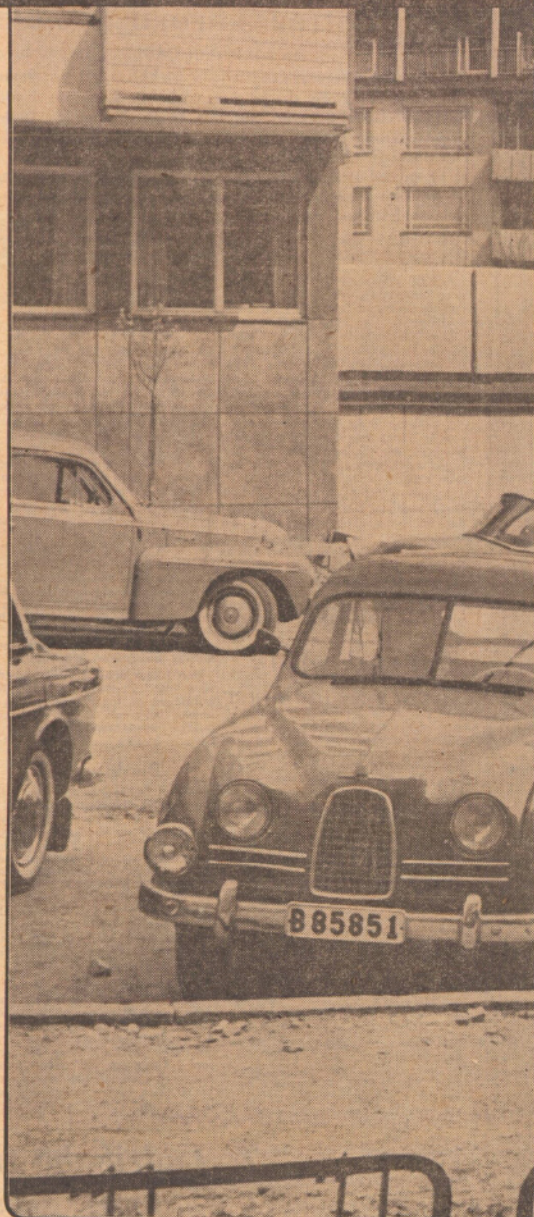
jag glad att kunna räkna med Expressens stöd mot nya sådana attentat mot stadens parker och frimråden.

Men vi har inte bara sökt fullfölja en familjevänlig och trevnadsfrämjande linje i nyexploateringen. Den höjda standard i planeringen av nya områden, varom Markelius, Sidenblad och min företrädare Helge Berglund har en förblivande förtjänst, vill byggnadsnämnden nu också tillämpa vid saneringen av innerstadens förlösta bostadsvarter. Här om vittnar den nyligen av nämnden med acklamation godkända dispositionen för området söder om Södra station. Sannerligen, Olle Bengtzon, vi förtjänar inte Ditt kland.

De efterlyser ett program. Får jag hänvisa till den i höstas av kungl. majst fastställda regionsplanen för Stockholmsstrakten. Och får jag fråga om det i den här världsdelen överhuvudtaget finns en plan för en *

stadsbygd i den metropolitanska skalan, som är tillnärmelsevis lika spatio i bebyggelsen och som innehåller tillnärmelsevis lika mycket frimråden.

Vad närmast Stockholm beträffar har byggnadsnämnden nyligen gjort ett programutlåtande, som lyder så här: "Numera kunna attraktiva bostadsvarter svårigen skapas utan att bilplatser ordnas i betydande omfattning. Detta nya och legitima markbehov får inte tillgodoses på bekostnad av barnens lekplatser eller andra för ett bostadsområdes standard och trevnad nödvändiga friytor. Den ständiga i bebyggelsen och utrymmebehovet i stället kompenseras på annat sätt, bl a genom en sänkning av exploateringsgraden. För en sådan riktlinje talar också omsorgen om stadsbilden och byggnadsnämnden anser, att stadsplanepolitiken fortsättningsvis bör inriktas på en utrymmebehov byggelse än vad som tidigare stundom ansetts kunnat godtagas".

Husen växer i höjd och bredd. Det blir d